

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUSMIŲ VYKDYMO KODEKSO 15, 20, 21, 31, 37, 64,
68, 83, 90 IR 94 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 358 IR 360 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS PROBACIJOS ĮSTATYMO NR. XI-1860 14, 15,
16, 25, 29 IR 30 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS
SUĖMIMO VYKDYMO ĮSTATYMO NR. I-1175 24 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTŲ PATEIKIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

2023 m. sausio 1 d. įsigaliojo naujos redakcijos Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodeksas (toliau – BVK)¹ ir su juo susijusių įstatymų pakeitimai, nustatę naują bausmių vykdymo tvarką ir sąlygas. Bausmių vykdymo sistemos personalui pradėjus taikyti naujas nuostatas, buvo stebimas ir vertinamas jų poveikis bei identifikuotos nuostatos, kurias patikslinus būtų galima tikėtis didesnio teigiamo efekto nuteistųjų elgesio kontrolėje ir jų resocializacijoje, racionalesnio bausmių vykdymo sistemos resursų panaudojimo. Detalesnė informacija apie identifikuotas teisės aktų nuostatas ir siūlytinus teisės aktų keitimus pateikiama šio aiškinamojo rašto tolesniuose punktuose.

Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 15, 20, 21, 31, 37, 64, 68, 83, 90 ir 94 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 358 ir 360 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos probacijos įstatymo Nr. XI-1860 14, 15, 16, 25, 29 ir 30 straipsnių pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo Nr. I-1175 24 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu (toliau – Įstatymų projektai) tikslas – optimizuoti naujų bausmių ir probacijos vykdymą reglamentuojančių teisės aktų nuostatas, sudaryti sąlygas efektyviau užtikrinti nuteistųjų elgesio kontrolę, racionaliau naudoti bausmių vykdymo sistemos išteklius ir išspręsti kitus praktikoje išryškėjusius aspektus, nepprisidedančius prie veiksmingesnio bausmių vykdymo proceso užtikrinimo.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų parengimą inicijavo Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Lietuvos kalėjimų tarnyba ir Lietuvos probacijos tarnyba (toliau – LPT).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Viešųjų darbų bausme nuteistam asmeniui BVK šiuo metu nenustato pareigos, įsiteisėjus nuosprendžiui, susisiekti su LPT ar atvykti į ją, kai gaunamas šios tarnybos šaukimas. Tokio reguliavimo nebuvimas apsunkina nuosprendžio vykdymo (nuteistojo elgesio kontrolės) pradžią. Kartu pastebėtina, kad tiek laisvės apribojimu nuteistiems asmenims, tiek ir tiems, kuriems vykdoma probacija, panaši pareiga yra nustatyta įstatymuose.

BVK 20 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad nuteistieji laisvės apribojimo bausme per tris dienas nuo nuosprendžio, kuriuo paskirta laisvės apribojimo bausmė, įsiteisėjimo turi atvykti į LPT arba atvykti į šią tarnybą per tris dienas nuo jos šaukimo gavimo dienos. Tačiau praktikoje stebimi dažni atvejai, kai, vykdydamas paminėtą pareigą, nuteistasis atvyksta į LPT, tačiau per minėtą laiką (3 dienas nuo nuosprendžio įsiteisėjimo) ši tarnyba dar nėra gavusi teismo nuosprendžio ir negali pradėti jo vykdyti. Tokiais atvejais nuteistajam tenka pakartotinai apsilankyti LPT, kai ši tarnyba gauna visus reikiamus dokumentus nuosprendžiui vykdyti.

BVK 20 straipsnio 1 dalies 4 punkte ir šio straipsnio 2 dalyje nustatytos pareigos ir draudimai (dėvėti elektroninio stebėjimo įtaisą, draudimas nusiimti šį įtaisą, gadinti ar sunaikinti jį)

¹ 2022 m. birželio 28 d. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso pakeitimo įstatymas Nr. XIV-1196. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/6d3310b0037a11edb32c9f9d8ba206f8>

tik nuteistajam laisvės apribojimo bausme, kuriam paskirta intensyvi priežiūra. Kadangi elektroninio stebėjimo įtaisas nuteistojo atžvilgiu gali būti naudojamas ir kitais atvejais (BVK 22 straipsnio 1 dalies 2 punktas), atitinkamai tikslinga suvienodinti ir tokiems nuteistiesiems taikomas šio įtaiso naudojimo sąlygas.

BVK 21 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad elektroninio stebėjimo įtaisas nuteistajam laisvės apribojimo bausme nuimamas paskutinę intensyvios priežiūros vykdymo dieną, netgi jei ta diena sutampa su poilsio ar šventės diena (t. y. nedarbo dienomis). Organizuojant šio veiksmo vykdymą, LPT tenka papildomos sąnaudos pareigūnų, kurie privalo nedarbo dieną užtikrinti elektroninio stebėjimo įtaiso nuėmimą, darbo užmokesčiui, kurios galėtų būti racionaliau panaudotos kitų nuteistųjų priežiūros ar resocializacijos vykdymui. Be to, pastebėtina, kad nuteistieji, kuriems arešto ar terminuoto laisvės atėmimo bausmės laikas pasibaigia ar lygtinio paleidimo iš laisvės atėmimo vietų įstaigos terminas pagal BVK 82 straipsnio 3 dalį sueina poilsio arba šventės dieną, paleidžiami iš laisvės atėmimo vietų įstaigos prieš poilsio arba šventės dieną einančią darbo dieną.

BVK 31 straipsnio 1 dalyje nustatytas baigtinis atvejų, kada nuteistasis gali būti perkeltas iš vienos bausmės atlikimo vietos į kitą, sąrašas, t. y. nuteistasis į kitą bausmės atlikimo vietą gali būti perkeltas tik tada, kai reikia švelninti arba griežtinti jam taikomas bausmės atlikimo sąlygas; apriboti nuteistojo daromą neigiamą įtaką kitiems nuteistiesiems; palengvinti nuteistojo resocializaciją; pašalinti nuteistojo saugumui kylančias grėsmes; vykdant nuteistojo perdavimo į užsienio valstybę procedūras. Praktikoje identifikuoti papildomi atvejai, kai būtina nuteistąjį perkelti į kitą laisvės atėmimo vietą: dėl didesnio jam reikalingų specifinių sveikatos priežiūros paslaugų ar socialinių paslaugų prieinamumo (pavyzdžiui, negalią turintį nuteistąjį perkelti į Pravieniškių II-ame kalėjime veikiančią Socialinės globos sektorių); dėl bausmės atlikimo vietoje pradedamų remonto ar rekonstrukcijos darbų; planuojant nutraukti atitinkamos bausmės atlikimo vietos tolesnę eksploataciją.

BVK 37 straipsnio 7 dalyje nustatyti atvejai, kada nuteistasis iš atviro tipo bausmės atlikimo vietos gali būti perkeltas arba grąžintas į pusiau atviro tipo bausmės atlikimo vietą, t. y., jei jis be pateisinamos priežasties nedirba ar nesimoko; kelia pavojų laisvės atėmimo vietų įstaigos darbuotojams ar kitiems asmenims; jam per vienus metus tris kartus skirta drausminių ir (ar) administracinių nuobaudų. Pažymėtina, kad praktikoje stebimi nereti atvejai (2022 m. – per 100 tokių atvejų), kai būdami laikinai išleisti į trumpalaikės išvykas į namus, nuteistieji nustatytu laiku nesugrįžta į atviro tipo bausmės atlikimo vietą arba iš jos neteisėtai pasišalina (pabėga). Nepaisant to, kad už nurodytas veikas pradedami ikiteisminiai tyrimai, nuteistiesiems skiriamos drausminės nuobaudos, tokie asmenys ir toliau bausmę atlieka atviro tipo bausmės atlikimo vietose ir daro tokius pačius teisės pažeidimus.

BVK 64 straipsnio 2 ir 3 dalyse numatyta, kad darbdavys, laisvėje įdarbinęs atviro tipo bausmės atlikimo vietose laikomus nuteistuosius, visą jų darbo užmokestį privalo pervesti laisvės atėmimo vietų įstaigos administracijai, kuri iš jo išskaito 10 proc. dydžio pinigų sumą (išskaityta suma pervedama į Socialinės paramos nuteistiesiems fondą), o likusias lėšas perveda į darbo užmokestį gavusių nuteistųjų asmenines sąskaitas. Toks nurodytų nuteistųjų lėšų apskaitymo mechanizmas yra neefektyvus ir reikalaujantis neproporcingai didelių laisvės atėmimo vietų įstaigos darbuotojų (finansininkų) darbo laiko sąnaudų.

BVK 68 straipsnio 3 dalyje nustatytas leidžiamas trumpalaikių išvykų į namus suteikimo konkrečias sąlygas atitinkantiems nuteistiesiems intensyvumas. Laikomasi bendro principo, pagal kurį teisę trims paroms iš bausmės atlikimo vietos parvykti į savo namus ar aplankyti artimuosius nuteistieji įgyja tik jau atlikę dalį bausmės (ši dalis nuteistiems trumpesnėmis bausmėmis asmenims yra nustatyta trumpesnė, o ilgesnėmis bausmėmis – ilgesnė), o tokių išvykų intensyvumas nuosekliai didėja artėjant galimam lygtinio paleidimo taikymo terminui ir bausmės atlikimo pabaigai, t. y. siekiama, kad prieš paleidimą iš laisvės atėmimo įstaigos nuteistieji turėtų palankesnes galimybes sustiprinti ryšius su artimaisiais ir sėkmingiau integruotis į visuomenę. Pastebėtina, kad asmenims, kuriems paskirta laisvės atėmimo bausmė viršija trejus metus, bet neviršija dešimt metų ir kuriems gali būti taikomas lygtinis paleidimas iš laisvės atėmimo vietų įstaigos pagal BVK 82 straipsnio 1 ir 2 dalis, BVK 68 straipsnio 3 dalies 2 punkte nenumatyta

galimybė pačioje bausmės atlikimo pabaigoje suteikti trumpalaikes išvykas į namus du kartus per mėnesį, todėl ši nuteistųjų kategorija diskriminuojama kitų nuteistųjų atžvilgiu (kuriems nustatytas aptariamas išvykų intensyvumas). Be to, BVK 68 straipsnio 1 dalyje pateikiama klaidinga nuoroda į to paties straipsnio 6 dalį (turėtų būti nukreipiama į 5 dalį).

BVK 83 straipsnyje nustatytas nusikalstamų veikų, už kurias laisvės atėmimo bausmę atliekantiems nuteistiesiems negali būti taikomas lygtinis paleidimas iš laisvės atėmimo vietų įstaigos, sąrašas. Į šį sąrašą patenka nusikaltimai Lietuvos valstybės nepriklausomybei, teritorijos vientisumui ir konstitucinei santvarkai, nepilnamečio asmens seksualinio apsisprendimo laisvei ir (ar) neliečiamumui, taip pat nusikaltimai, padaryti laisvės atėmimo vietose. Pastebėtina, kad į nurodytą sąrašą neįtraukti nusikaltimus žmoniškumui ir karo nusikaltimus, kurie Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau – BK) priskiriami prie pačių sunkiausių nusikalstamų veikų, tačiau, vadovaujantis galiojančiu teisiniu reguliavimu, už šiuos nusikaltimus bausmę atliekantys asmenys šiuo metu potencialiai galėtų būti lygtinai paleidžiami atlikę tik dalį jiems paskirtos bausmės.

BVK 90 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad tos nuteistiesiems reikalingos sveikatos priežiūros paslaugos, kurios neteikiamos laisvės atėmimo vietų įstaigoje, gali būti teikiamos tik valstybės ir savivaldybių asmens sveikatos priežiūros įstaigose (suimtųjų atžvilgiu analogiškas teisinis reguliavimas nustatytas Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo (toliau – SVĮ) 24 straipsnio 5 dalyje). Praktikoje stebimi atvejai, kai tam tikrų sveikatos priežiūros paslaugų neteikia valstybės ir savivaldybių asmens sveikatos priežiūros įstaigos, esančios arčiausiai laisvės atėmimo vietos įstaigos, o šios paslaugos yra prieinamos tik privačiose asmens sveikatos priežiūros įstaigose (pavyzdžiui, dantų protezavimo paslaugos).

BVK nėra numatyta, kad į arešto ar terminuoto laisvės atėmimo bausmės laiką nebūtų įskaičiuojamas laikas, kada nuteistasis buvo pabėgęs ar savavališkai pasišalinęs iš laisvės atėmimo vietų įstaigos, t. y. kada faktiškai neatlikinėjo bausmės. Laisvės atėmimo vietų įstaiga dėl šio klausimo kreipiasi į teismus, su prašymu priimti sprendimą dėl laiko, kai nuteistasis neatlikinėjo bausmės, neįskaitymo. Dažnu atveju teismai tenkina laisvės atėmimo vietų įstaigos prašymą ir laiko, kai nuteistasis faktiškai neatlikinėjo bausmės, neįskaito į bausmės laiką, bet praktikoje stebimi atvejai, kai teismai tokio prašymo netenkina, motyvuodami teisinio reguliavimo spragomis ar tam nesuteiktais įgaliojimais². BVK taip pat nėra sureguliuotas arešto ar laisvės atėmimo bausmę atliekančiam nuteistajam kitoje baudžiamojoje byloje paskirtos kardomosios priemonės – suėmimo santykis su atliekama bausmę, kai laisvės apribojimo ir viešųjų darbų bausmės atvejais (BVK 16 straipsnio 3 dalis ir 21 straipsnio 8 dalis) nustatyta, kad į nurodytų bausmių atlikimo laiką įskaitomas šių bausmių atlikimo metu paskirto sulaikymo ir kardomosios priemonės – suėmimo laikas, jeigu nuteistasis vėliau buvo išteisintas arba ikiteisminis tyrimas buvo nutrauktas, arba kardomoji priemonė buvo pripažinta nepagrįsta (neteisėta). Dėl paminėto teisinio reguliavimo stokos teismų ir laisvės atėmimo vietų įstaigos darbuotojams tenka papildomas darbo krūvis, formuojasi skirtinga praktika dėl bausmės laiko nustatymo (skaičiavimo).

Lietuvos Respublikos probacijos įstatymo (toliau – PĮ) 14 straipsnio 1 punkte nustatyta, kad probuojamieji per tris dienas nuo nuosprendžio, kuriuo paskirta probacija, įsisteijimo turi atvykti į LPT arba atvykti į šią tarnybą per tris dienas nuo jos šaukimo gavimo dienos. Tokia pati pareiga nustatyta ir nepilnamečio probuojamojo atstovui pagal PĮ 16 straipsnio 2 dalį. Analogiškai, kaip ir laisvės apribojimo bausmės vykdymo atveju, neretais atvejais LPT pirmą kartą atvykus probuojamam ar nepilnamečio atstovui pagal įstatymą negali pradėti vykdyti probacijos ar atlikti kitų veiksmų, susijusių su probacijos vykdymu, nes iš teismo dar nebūna gauti reikiami dokumentai.

² Pvz., Vilniaus miesto apylinkės teismas, 2022 m. rugsėjo 28 d. nutartimi (teismo proceso Nr. 1-01-1-54062-2019-2) atmesdamas laisvės atėmimo vietos teikimą dėl bausmės laiko patikslinimo nuteistajam T. M., pažymėjo, kad „Įstatymai nenumato galimybės teismui tikslinti nustatytos bausmės dydį tuo atveju, kai nuteistasis vykdydamas paskirtą bausmę buvo pasišalinęs iš bausmės atlikimo vietos.“

PĮ 15 straipsnio 1 dalies 2, 4 ir 6 punktuose nuteistiesiems, kurie yra lygtinai paleisti iš laisvės atėmimo vietų įstaigos nustatytos specialiosios pareigos – dalyvauti elgesio pataisos programose; nesilankyti tam tikrose vietose; nebendrauti su tam tikrais asmenimis. Elgesio pataisos programos, kuriose tikslinga dalyvauti šiam nuteistajam, taip pat vietas, kuriose jam negalima lankytis, ir asmenis, su kuriais jam negalima bendrauti, nustato LPT, atsižvelgdama į lygtinai iš laisvės atėmimo vietų įstaigos paleisto nuteistojo rizikos lygį, kriminogeninius veiksnius, nusikaltimo, už kurį vykdoma probacija, padarymo aplinkybes, nuteistojo elgesį, jam taikytas socialinės rehabilitacijos priemones ir jų įgyvendinimo rezultatus atliekant laisvės atėmimo bausmę (PĮ 15 straipsnio 2 dalis). Vadovaujantis PĮ 15 straipsnio 3 dalimi, 29 ir 30 straipsniais, LPT gali kreiptis į teismą dėl pareigų keitimo kitomis ar papildomų pareigų paskyrimo. Tačiau PĮ nereglamentuoja, kaip turėtų elgtis LPT, jei nuteistajam nėra poreikio dalyvauti elgesio pataisos programose, nesilankyti vietose, kuriose jam negalima lankytis, ar nebendrauti su kai kuriais asmenimis.

PĮ 25 straipsnyje nustatyta, kad elektroninio stebėjimo įtaisas nuo probuojamojo nuimamas paskutinę intensyvios priežiūros vykdymo dieną, netgi jei ta diena būtų poilsio ar šventės diena (t. y. nedarbo diena). Kaip ir laisvės apribojimo bausmės vykdymo atveju, šios nuostatos įgyvendinimas galėtų būti racionalizuotas, t. y. elektroninio stebėjimo įtaisas nuimamas paskutinę prieš poilsio ar šventės dieną einančią darbo dieną.

Pagal PĮ 29 straipsnį, probuojamajam paskirtos baudžiamojo (auklėjamojo) poveikio priemonės ir (ar) pareigos gali būti tik pakeistos kitomis baudžiamojo (auklėjamojo) poveikio priemonėmis ir pareigomis, jei tai darytų teigiamą įtaką probuojamojo elgesiui ir (ar) padėtų užtikrinti nukentėjusio asmens interesus arba jeigu probuojamasis dėl objektyvių priežasčių negali įvykdyti nustatytų probacijos sąlygų. Tačiau paminėtais atvejais paskirti papildomų priemonių ar pareigų nėra galimybės, nors tai gali padėti pasiekti probacijos tikslus.

PĮ 30 straipsnyje nustatyta, kad probuojamasis, kuris probacijos laikotarpiu įvykdė baudžiamojo (auklėjamojo) poveikio priemones ir (ar) pareigas, laikėsi intensyvios priežiūros sąlygų, nepadarė šio straipsnio 2 dalies 2 ir 3 punktuose numatytų pažeidimų, dėl kurių buvo priimtas sprendimas panaikinti bausmės vykdymo atidėjimą ir vykdyti pagal nuosprendį paskirtą bausmę arba panaikinti lygtinį paleidimą iš laisvės atėmimo vietų įstaigos ir vykdyti likusią bausmės dalį, kai sueina bausmės vykdymo atidėjimo arba lygtinio paleidimo iš laisvės atėmimo vietų įstaigos terminas, laikomas atlikusiu bausmę. Jeigu probuojamasis probacijos vykdymo laikotarpiu dėl pateisinamų priežasčių per teismo nustatytą laiką neįvykdo probacijos sąlygų, teismas LPT teikimu šį laiką gali pratęsti. Paskirtas ir pratęstas laikas negali būti ilgesnis už bausmės vykdymo atidėjimo ar likusios bausmės laiką. Jeigu probuojamasis vykdo probacijos sąlygas, tačiau padaro administracinių nusižengimų, už kuriuos jam taikytos administracinės nuobaudos ir (ar) administracinio poveikio priemonės, arba nevykdo kitų įstatymų nustatytų pareigų, teismas, LPT teikimu, gali jam papildomai paskirti BK IX skyriuje numatytų baudžiamojo poveikio priemonių ir (ar) BK 75 straipsnio 5 ar 6 dalyje numatytų pareigų arba BK 82 straipsnyje numatytų auklėjamojo poveikio priemonių, ir (ar) BK 87 straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse numatytų įpareigojimų ar draudimų arba priimti sprendimą panaikinti bausmės vykdymo atidėjimą ir vykdyti pagal nuosprendį paskirtą bausmę, arba panaikinti lygtinį paleidimą iš laisvės atėmimo vietų įstaigos ir vykdyti likusią bausmės dalį, kai pagrįstai manoma, kad probacijos tikslo nebus įmanoma pasiekti skirtingomis baudžiamojo (auklėjamojo) poveikio priemonėmis ir (ar) pareigomis. Jeigu probuojamasis be pateisinamų priežasčių nevykdo probacijos sąlygų arba ir po papildomų probacijos sąlygų paskyrimo jų nevykdo ar padaro administracinį nusižengimą, už kurį jam taikyta administracinė nuobauda ir (ar) administracinio poveikio priemonė, arba nevykdo kitų įstatymų nustatytų pareigų, teismas LPT teikimu priima sprendimą panaikinti bausmės vykdymo atidėjimą ir vykdyti pagal nuosprendį paskirtą bausmę arba panaikinti lygtinį paleidimą iš laisvės atėmimo vietų įstaigos ir vykdyti likusią bausmės dalį. Įgyvendinant šias PĮ nuostatas, LPT kasmet pateikia 1445 – 2472 teikimus teismui dėl papildomų probacijos sąlygų nustatymo nuteistajam ar probacijos panaikinimo. Tačiau teismai tenkina tik apie 31–40 proc. tokių teikimų (2020 m. – apie 40 proc. patenkintų teikimų, 2021 m. – 36 proc., 2022 m. – 31 proc.). Dažniausi nurodytų teikimų

netenkinimo motyvai: neįžvelgti probacijos sąlygų pažeidimai ar administracinių nusižengimų pavojingumas visuomenei, piktybiškumas, sistemiškumas ir pan.

2020 – 2022 m. teismų priimti sprendimai dėl probacijos nutraukimo

Metai	Teikimai pagal PĮ 30 straipsnio 2 dalies 2 punktą		Teikimai pagal PĮ 30 straipsnio 2 dalies 3 punktą	
	Pateiktų teikimų skaičius	Teismų tenkintų teikimų skaičius	Pateiktų teikimų skaičius	Teismų tenkintų teikimų skaičius
2020 m.	315	228	1130	345
2021 m.	396	270	1704	480
2022 m.	269	193	2203	572

Atsižvelgiant į šiuos duomenis, probacijos nutraukimo sąlygas tikslinga tobulinti taip, kad šis institutas būtų taikomas tik kaip *ultima ratio* priemonė ir kartu sumažėtų tiek teismų, tiek ir LPT darbo krūvis.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

BVK 15 straipsnio 1 dalyje siūloma nustatyti pareigas nuteistiesiems viešaisiais darbais susisiekti su LPT per penkias darbo dienas nuo teismo nuosprendžio, kuriuo paskirta viešųjų darbų bausmė, įsiteisėjimo dienos, taip pat atvykti į LPT šios tarnybos šaukime nurodytą dieną. Tokiu būdu būtų suvienodinta visų nuteistųjų, atliekančių bausmes, teisinė padėtis (pareigos), o kartu būtų sudarytos prielaidos LPT, prireikus, išsikviesti nuteistąjį viešaisiais darbais.

BVK 20 straipsnio 1 dalyje siūloma patikslinti nuteistajam nustatytą pareigą – vietoje atvykimo į LPT per tris darbo dienas, siūloma nustatyti pareigą jam susiekti su LPT per penkias darbo dienas, o pareigą – atvykti pagal LPT šaukimą, siūloma išskirti kaip atskirą. Tai leistų sumažinti perteklinių nuteistųjų atvykimo į LPT skaičių, kai LPT dar nėra gavusi reikalingų dokumentų nuosprendžiui vykdyti, racionaliau naudoti minėtos tarnybos žmogiškuosius resursus. Taip pat minėtame straipsnyje siūloma suvienodinti nuteistųjų pareigas ir draudimus nuteistiesiems, kurių atžvilgiu naudojamas elektroninio stebėjimo įtaisas.

BVK 21 straipsnio 3 dalyje siūloma nustatyti išlygą dėl elektroninio stebėjimo įtaiso nuėmimo, kai intensyvios priežiūros terminas sueina poilsio ar šventės dieną. Tokiu atveju siūloma minėtą įtaisą nuimti nuteistajam prieš poilsio arba šventės dieną einančią darbo dieną, taip sudarant galimybes racionaliau naudoti LPT žmogiškuosius ir finansinius išteklius.

BVK 31 straipsnio 1 dalyje siūloma nustatyti papildomus atvejus, kada nuteistieji galėtų būti perkelti į kitą laisvės atėmimo bausmės atlikimo vietą, t. y., kai jiems siekiama padidinti sveikatos priežiūros ar kitų socialinių paslaugų prieinamumą; nutraukiant ar laikinai sustabdant bausmės atlikimo vietos arba jos dalies eksploataciją. Šis pakeitimas supaprastintų laisvės atėmimo vietų įstaigos valdymo procesus.

BVK 37 straipsnio 7 dalį siūloma papildyti nuostata, pagal kurią nuteistieji, kurie atlikdami bausmę atviro tipo bausmės atlikimo vietoje be pateisinamų priežasčių nustatytu laiku negrįžo į atviro tipo bausmės atlikimo vietą ar iš jos pabėgo, būtų perkelti į pusiau atviro tipo bausmės atlikimo vietos paprastąją grupę toliau atlikti bausmės. Tokia nuostata sudarytų sąlygas padidinti atviro tipo bausmės atlikimo vietose laikomų nuteistųjų drausmingumą, o piktybiškai nurodytus teisės pažeidimus darantiems nuteistiesiems galėtų būti sugriežtinamos bausmės atlikimo sąlygos, jie nebegalėtų daryti neigiamos įtakos kitiems atviro tipo bausmės atlikimo vietose bausmes atliekantiems asmenims.

BVK 64 straipsnio 3 dalyje siūloma įtvirtinti lankstesnę išskaitą iš laisvėje pagal darbo sutartis dirbančių nuteistųjų darbo užmokesčio mechanizmą: tais atvejais, kai laisvėje įdarbinami nuteistieji, kuriems leidžiama disponuoti grynaisiais pinigais (t. y. atliekantys bausmę atvirojo kalėjimuose), juos įdarbinę asmenys turėtų patys iš nuteistojo atlyginimo išskaičiuoti 10 proc. lėšų sumą ir ją pervesti laisvės atėmimo vietų įstaigai (kuri šias lėšas nukreiptų į Socialinės paramos

nuteistiesiems fondą), o likusią darbo užmokesčio dalį darbdavys tiesiogiai pervestų į kredito įstaigoje esančią nuteistojo asmeninę sąskaitą; tais atvejais, kai laisvėje įdarbinami nuteistieji, kurie neturi teisės disponuoti grynais pinigais (t. y. atliekantys bausmę pusiau atviro tipo lengvojoje grupėje), kaip ir šiuo metu, juos įdarbinę asmenys ir toliau privalėtų visą šių nuteistųjų darbo užmokestį pervesti laisvės atėmimo vietų administracijai (kuri, atlikusi išskaitas į Socialinės paramos nuteistiesiems fondą ir nuteistojo neliečiamąją asmeninės sąskaitos dalį, likusią pinigų sumą įskaitytų į savo administruojamą nuteistojo sąskaitą). Šis pakeitimas ženkliai sumažintų laisvės atėmimo vietų įstaigų finansininkų darbo krūvį.

Siūloma papildyti BVK 68 straipsnio 3 dalies 2 punktą, nustatant, kad nuteistiesiems, kuriems paskirta bausmė viršija trejus metus, bet neviršija dešimt metų laisvės atėmimo, atlikusiems du trečdalius bausmės, du kartus per mėnesį galėtų būti suteikiama trumpalaikė išvyka į namus ar pasimatyti su artimaisiais. Šiuo pakeitimu minėta asmenų grupė būtų sulyginta su kitais nuteistaisiais, kuriems siūlomas trumpalaikių išvykų suteikimo intensyvumas jau yra nustatytas. Be to, BVK 68 straipsnio 1 dalyje taip pat siūloma patikslinti nuorodą į šio straipsnio 5 dalį.

Atsižvelgiant į karinės agresijos prieš Ukrainą metu vykdomų nusikaltimų žmoniškumui ir karo nusikaltimų kontekstą, BVK 83 straipsnį siūlome papildyti nauju punktu, numatančiu, kad lygtinis paleidimas iš laisvės atėmimo vietų įstaigos būtų netaikomas asmenims, atliekantiems bausmę už nusikaltimus žmoniškumui ir karo nusikaltimus. Manytina, kad siūloma nuostata galėtų daryti papildomą atgrasantį poveikį visiems asmenims, kurie turi ketinimų ar pasvarstymų prisijungti prie kitų valstybių ginkluotųjų pajėgų ir/ar kitų (ne-)valstybinių darinių, vykdančių ar prisidedančių vykdančius nusikaltimus žmogiškumui, karo nusikaltimus ar kitus tarptautinei humanitarinei teisei prieštaraujančius veiksmus.

BVK 90 straipsnio 4 dalyje siūloma numatyti, kad tais atvejais, kai valstybės arba savivaldybių asmens sveikatos priežiūros įstaigos, esančios arčiausiai laisvės atėmimo vietos įstaigos, neteikia nuteistiesiems reikalingų antrinio ir tretinio lygio sveikatos priežiūros paslaugų, šios paslaugos jiems galėtų būti teikiamos ir arčiausiai esančiose bei atitinkamas Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis apmokamas asmens sveikatos priežiūros paslaugas galinčiose suteikti privačiose asmens sveikatos priežiūros įstaigose (t. y., kurios yra sudariusiose sutartis su teritorinėmis ligonių kasomis dėl tokių paslaugų apmokėjimo Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis). Analogiška nuostata siūloma papildyti ir SVĮ 25 straipsnio 5 dalį. Tokia nuostata sudarytų palankesnes sąlygas nuteistiesiems ir suimtiesiems užtikrinti visas jiems reikalingas sveikatos priežiūros paslaugas, kurių teikimas apmokamas Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis.

BVK 94 straipsnyje siūloma nustatyti, kad į arešto arba laisvės atėmimo bausmės atlikimo laiką neįskaičiuojamas vieną dieną viršijantis laikotarpis, kuriuo nuteistasis būdamas laikinai išleistas iš laisvės atėmimo vietų įstaigos be svarbios priežasties nustatytu laiku į ją negrįžo ar buvo pabėgęs iš laisvės atėmimo vietų įstaigos (t. y. kai nuteistasis faktiškai neatlikinėjo laisvės atėmimo bausmės) taip pat šios bausmės atlikimo metu paskirtos kardomosios priemonės – suėmimo laikas (t. y., kai įgijęs suimtojo statusą asmuo faktiškai nebeatlikinėja bausmės), išskyrus paskirtą suėmimo laiką, jeigu nuteistasis vėliau buvo išteisintas arba ikiteisminis tyrimas buvo nutrauktas, arba kardomoji priemonė buvo pripažinta nepagrįsta (neteisėta). Ši nuostata praktikoje ne tik prisidės prie laisvės atėmimo vietų įstaigos ir teismų darbo krūvio mažinimo, bet ir padės formuoti vieningą praktiką skaičiuojant bausmės laiką bei užtikrins, kad nuteistasis faktiškai atliktų visą jam paskirtą bausmę.

PĮ 14 ir 16 straipsniuose siūloma patikslinti pareigą probuojamajam ir nepilnamečio atstovui pagal įstatymą, suvienodinant su BVK projekte siūlomomis nustatyti pareigomis nuteistiesiems viešaisiais darbais ir laivės apribojimu.

PĮ 15 straipsnio 3 dalyje siūloma nustatyti, kad lygtinai iš laisvės atėmimo vietų įstaigos paleistas asmuo galėtų nevykdyti jam nustatytų pareigų (dalyvauti elgesio pataisos programose; nesilankyti tam tikrose vietose; nebendrauti su tam tikrais asmenimis), jei LPT, įvertinusi lygtinai paleisto iš laisvės atėmimo vietų įstaigos nuteistojo rizikos lygį, kriminogeninius veiksnius, nusikaltimo, už kurį vykdoma probacija, padarymo aplinkybes, elgesį, taikytas socialinės

reabilitacijos priemonės ir jų įgyvendinimo rezultatus atliekant laisvės atėmimo bausmę, nenustato elgesio pataisos programų, kuriose tikslinga dalyvauti šiam nuteistajam, vietų kuriose jam negalima lankytis, ir asmenų, su kuriais jam negalima bendrauti. Tai leistų sumažinti LPT kreipimusi į teismus dėl probacijos sąlygų keitimo skaičių (mažėtų ir teismų darbo krūvis), o kartu ir racionaliau naudoti LPT resursus, užtikrinti probacijos vykdymo individualizavimo principo įgyvendinimą. Kartu minėto straipsnio 4 dalyje siūloma patikslinti nuorodą dėl probacijos sąlygų keitimo, atsižvelgiant į PĮ projekte siūlomus PĮ 29 ir 30 straipsnių keitimus.

PĮ 25 straipsnio 3 dalyje, analogiškai kaip ir BVK projekte, siūloma nustatyti išlygą dėl elektroninio stebėjimo įtaiso nuėmimo, kai intensyvios priežiūros terminas sueina poilsio ar šventės dieną.

PĮ 29 straipsnyje siūloma LPT sudaryti galimybę ne tik keisti probacijos sąlygas probuojamajam, bet ir nustatyti papildomų probacijos sąlygų, jei tai darytų teigiamą įtaką probuojamojo elgesiui ir (ar) padėtų užtikrinti nukentėjusio asmens interesus, įgyvendinti probacijos tikslą, taip sudarant galimybes kiekvienam nuteistajam labiau individualizuoti probacijos sąlygas.

Atsižvelgiant į teismų praktiką nagrinėjant LPT teikimus dėl probacijos sąlygų keitimo ar probacijos panaikinimo, PĮ 30 straipsnį, siūloma išdėstyti nauja redakcija. Pagal siūlomas naujas nuostatas, LPT nereikėtų kreiptis į teismą dėl probacijos sąlygų įvykdymo termino pratęsimo, jei nuteistasis jų neįvykdė dėl pateisinamų priežasčių. Siūloma, kad šis terminas prasitęstų automatiškai, iki probacijos vykdymo termino pabaigos, kas leistų sumažinti formalių LPT kreipimusi į teismą skaičių. Atliepiant teismų praktiką dėl probuojamųjų probacijos sąlygų ir kitų teisės pažeidimų pobūdžio, sistemiškumo ir pan., siūlomos naujos probacijos panaikinimo sąlygos, kurios susietos su probuojamojo nusikalstamo elgesio rizikos arba žalos kitiems asmenims rizikos padidėjimu. Tik nustačius pastarąsias aplinkybes t. y. realią grėsmę visuomenei, LPT kreipsis į teismą dėl probacijos panaikinimo nuteistajam. Tikimasi, kad šios nuostatos ne tik atlieps teismų lūkesčius ir sumažins jų darbo krūvį, bet ir kartu padės užtikrinti, kad probacijos panaikinimas nuteistajam būtų taikomas tik kaip *ultima ratio* priemonė.

Atsižvelgiant į PĮ projekte siūlomus 30 straipsnio keitimus, Baudžiamojo proceso kodekso 358 ir 360 straipsniuose siūlomi atitinkami tik redakciniai patikslinimai.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymų projektus neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priėmus įstatymų projektus neigiamų pasekmių nenumatoma.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų projektų nuostatos nesusijusios su poveikiu verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams?

Įstatymų projektai strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus įstatymų projektus, kitų teisės aktų priimti, keisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymų projektuose naujų sąvokų nėra.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir yra suderinti su Europos Sąjungos teisės aktais.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymų projektams įgyvendinti nereikės įgyvendinamųjų teisės aktų.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymų projektams įgyvendinti papildomų biudžeto lėšų nereikės.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektai suderinti su Sveikatos apsaugos ir Vidaus reikalų ministerijomis, Teisėjų taryba, Nacionaline teismų administracija, Lietuvos Respublikos generaline prokuratūra, Policijos departamentu prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. Projektai taip pat buvo pateikti derinti Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigai ir Lietuvos bausmių vykdymo sistemos įstaigų darbuotojų interesus atstovaujančiomis profesinėmis sąjungoms, kurie pastabų ir pasiūlymų projektams nepateikė.

15. Įstatymų projektų reikšminiai žodžiai

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną Eurovoc: „bausmė“, „bausmės atlikimo įstaiga“, „baudžiamoji teisė“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.